

การจัดการบัณฑิตศึกษาภายใต้ภาวะการแข่งขัน

รองศาสตราจารย์ ดร. กฤษมันต์ วัฒนามรงค์

กรรมการสภามหาวิทยาลัยผู้ทรงคุณวุฒิ

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

บทนำ

ทุกวันนี้ทุกภาคส่วนในสังคมต่างเต็มไปด้วยการแข่งขันทั้งสิ้น ทำให้รู้สึกว่าการแข่งขันเป็นสิ่งที่สร้างความกดดันในการทำงาน แต่การที่ต้องแข่งขันกันตลอดเวลาตัวเองเป็นเหตุให้เกิดการพัฒนาการทำงาน ของมนุษย์ ถ้าทำงานที่เหมือน ๆ กันทุกวันโดยไม่มีการแข่งขันเลยคงจะทำให้ความต้องการในการปรับปรุง วิธีการทำงานให้ได้ผลผลิตมากขึ้นหรือมีคุณภาพดีขึ้นเป็นไปอย่างล่าช้า เพราะการที่ต้องมีการแข่งขันกันจึง ทำให้เกิดพัฒนาการและความเจริญก้าวหน้าของสิ่งต่าง ๆ อย่างรวดเร็ว เช่น การการแข่งขันกันเดินทางไปยัง ดวงจันทร์ระหว่างอเมริกาและรัสเซีย ทำให้มีการพัฒนาระบบสื่อสารและโทรคมนาคมอย่างมาก รวมไปถึง การปรับปรุงการจัดการศึกษาของทั้งสองประเทศนั้นด้วย แต่การแข่งขันกันมักจะมีคำว่า “แพ้” กับ “ชนะ” ผู้ชนะจะได้รับการยกย่องได้รับบำเหน็จ รางวัล ส่วนผู้แพ้อย่อมมีความรู้สึกที่ไม่ดี ยิ่งถ้าหากต้องเป็นฝ่ายแพ้อยู่ บ่อย ๆ ย่อมทำให้ขาดความมั่นใจ ท้อแท้ในการทำงาน บางครั้งเป็นเหตุให้เกิดความอิจฉาริษยากันแก่ลั งกัน แต่คงไม่มีใครปฏิเสธว่าการแข่งขันก็มีข้อดีในเรื่องการแข่งขันกันเพื่อให้ได้ผลผลิตที่มากขึ้นและมี คุณภาพดีขึ้น แต่ถ้าการแข่งขันนั้นก่อให้เกิดความแตกแยก ขาดความสามัคคีกัน ก็จำเป็นต้องใช้เทคนิคของ การแข่งขันบางอย่างเข้าช่วยเพื่อขจัดความแตกแยกและขาดความสามัคคี เทคนิคของการแข่งขันที่ดีนั้นไม่ ควรก่อให้เกิดการแบ่งพรรคแบ่งพวกหรือเกิดสภาวะการณ์ของการ “แพ้” และ “ชนะ” อย่างชัดเจนมาก จนเกินไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการจัดการศึกษา ยิ่งถ้ามีการสร้างความแตกต่างจากการแข่งขันโดยให้มี การเปรียบเทียบกันมากเท่าไร ยิ่งทำให้มีผลเสียตามมามากเท่านั้น ฉะนั้นจึงต้องทำให้เกิดการแข่งขันที่ไม่ ต้องมีผู้แพ้จะมีแต่ผู้ชนะเท่านั้น

การแข่งขันที่ดีที่สุด คือ การแข่งขันกับตัวเอง หมายความว่า ให้เอาการเพิ่มขึ้นทั้งปริมาณและ คุณภาพของการจัดการศึกษาเป็นตัวชี้วัด เช่น ปีนี้มีผู้จบการศึกษาได้รับรางวัลวิทยานิพนธ์ดีเด่น 3 คน จาก เดิม มี 1 คนหรือไม่เลย เกณฑ์ที่ใช้ชี้วัดได้มาจากความแตกต่างในความสามารถของตนเอง ซึ่งแน่นอนว่าวิธี นี้ย่อมไม่มีใครแพ้ จะมีแต่ชนะมากกว่าหรือชนะน้อยกว่าเท่านั้น การแข่งขันที่ดีและสามารถสร้างแรงจูงใจที่ ได้ผลอีกวิธีหนึ่ง คือ การแข่งขันที่มีผู้ชนะได้หลายคนโดยไม่มีผู้แพ้ และอีกรูปแบบหนึ่งของการแข่งขันที่ดี ก็คือ การแข่งขันในคนละเรื่อง มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานีสามารถเลือกที่จะแข่งขันในเรื่องใดเรื่อง หนึ่งหรือตามแบบที่ตนเองต้องการและถนัดได้ ส่วนรูปแบบการแข่งขันที่ไม่ควรทำเลย คือ การแข่งขันอย่าง เอาเป็นเอาตายถ้าไม่ได้ตามเป้าประสงค์แล้วต้องได้รับโทษหรือมีผู้ได้รับความเสียหายเกิดขึ้น และการ แข่งขันที่ก่อผลเสียมากกว่าผลดีอีกอย่างก็คือ การแข่งขันกันที่มีการจัดลำดับ ต่างฝ่ายมุ่งหวังเพื่อที่จะไม่เป็น อันดับสุดท้าย โดยที่ไม่สนใจว่าตนเองจะมีผลงานที่ดีมากน้อยเพียงใดขอเพียงไม่อยู่ในลำดับสุดท้ายเท่านั้น

เอกสารประกอบการบรรยาย เรื่อง “การจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาภายใต้ภาวะการแข่งขัน”

ณ ห้องบัวทิพย์ 1 ศูนย์ศิลปวัฒนธรรมกาญจนาภิเษก ชั้น 4 มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี วันที่ 8 ตุลาคม 2550

โดย รองศาสตราจารย์ ดร. กฤษมันต์ วัฒนามรงค์

และเคร่งเครียดกับการที่ไม่ยอมได้ชื่อว่ามีผลงานอยู่ต้นดับท้าย ๆ อย่างไรก็ตามการแข่งขันที่ดีจะมีประโยชน์ และจะช่วยสร้างความเจริญก้าวหน้าให้กับองค์กร สังคม และประเทศชาติได้

สำหรับการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษานั้นโดยทั่วไปหมายถึง ระดับปริญญาโท และปริญญาเอก แต่อย่างไรก็ตามได้มีโปรแกรมหรือหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต และ ประกาศนียบัตรบัณฑิตชั้นสูงรวมอยู่ด้วย ถือว่าเป็นการจัดการศึกษาที่สูงกว่าปริญญาตรี ซึ่งมีความแตกต่างจากระดับปริญญาตรี และต่ำกว่าในหลาย ๆ ประการ เช่น เป้าหมายของการผลิต กระบวนการรับสมัครและการคัดเลือก การจัดการเรียนการสอน การจบการศึกษา และการบริหารจัดการ เป็นต้น การแข่งขันในการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาซึ่งเป็นการจัดการศึกษาระดับสูง จึงควรเป็นการแข่งขันที่นำความเจริญก้าวหน้ามาสู่มหาวิทยาลัย สังคม และประเทศชาติโดยรวม ควรเป็นการแข่งขันเพื่อให้มีคุณภาพมากขึ้น ไม่ใช่เพียงเพื่อให้มีปริมาณมากเท่านั้น โดยเน้นให้มีการแข่งขันกับตนเองเป็นสำคัญ และเน้นความสามารถพิเศษที่มีความเป็นอัตลักษณ์ที่มหาวิทยาลัยสามารถทำได้ดีกว่าผู้อื่นในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

เป้าหมายของบัณฑิตศึกษา

บัณฑิตศึกษามีเป้าหมายเพื่อผลิตกำลังคนระดับสูงที่มีความสามารถ เป็นผู้นำทางวิชาการ มีความคิด และสร้างสิ่งใหม่ ๆ ให้เกิดขึ้นเป็นสำคัญ นอกจากนี้อาจกำหนดเป้าหมายเฉพาะลงไปอีกในแต่ละสาขาวิชา ได้อีก เช่น มีจุดประสงค์ในการสร้างความเชี่ยวชาญ หรือความชำนาญเฉพาะด้านให้กับผู้เรียนมากขึ้นด้วยก็ได้ แต่อย่า คิดว่าบัณฑิตศึกษามีจุดมุ่งหมายสำคัญเพื่อต้องการสร้างงานวิจัยหรือผลผลิตทางเทคโนโลยีที่เป็นนวัตกรรมเป็นสำคัญ บัณฑิตศึกษามีเป้าหมายเพื่อต้องการ “สร้างคนที่มีคุณภาพ” ดังนั้นจึงไม่ควรทำบัณฑิตวิทยาลัยให้เป็นเหมือนสถาบันวิจัย และมหาวิทยาลัยเองต้องไม่ฝากความหวังด้านงานวิจัยไว้กับบัณฑิตศึกษาเท่านั้น มหาวิทยาลัยเป็นแหล่งผลิตผู้ทรงความรู้และปัญญา (Scholars) สำหรับคนรุ่นต่อ ๆ ไป ด้วยการสืบสานความรู้จากคนรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่งโดยใช้องค์ความรู้ที่พวกเขาสร้างขึ้นและใช้องค์ความรู้นี้เป็นตัวกลางสำหรับที่ใช้สืบทอดจากรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่ง องค์กรความรู้ที่นั้นเกิดจากการศึกษาอย่างลุ่มลึกในระดับบัณฑิตศึกษา โดยเฉพาะระดับ **ดุษฎีบัณฑิต** หรือ **ปริญญาเอก** เพราะการศึกษาในระดับนี้จะให้ความสำคัญกับการค้นพบองค์ความรู้ใหม่ที่สร้างขึ้นได้อย่างตลอดเวลา และอาจารย์ก็สามารถนำความรู้ที่ค้นพบใหม่ ๆ ถ่ายทอดแก่ศิษย์รุ่นต่อ ๆ ไปด้วย องค์กรความรู้นี้จะได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องโดยอาจารย์ที่สอนในระดับบัณฑิตศึกษาและเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ในระดับบัณฑิตศึกษาจะเป็นตัวกลางที่ดีในการถ่ายทอดองค์ความรู้ที่สร้างขึ้น มหาวิทยาลัยแต่ละแห่งควรต้องมีองค์ความรู้ที่สร้างขึ้นมาเองและเป็นเจ้าขององค์ความรู้ที่นั้นเพราะนอกจากจะสร้างชื่อเสียงให้มหาวิทยาลัยแล้วจะทำให้อาจารย์เหล่านั้นมีความรู้ก้าวหน้าอยู่เสมอ ไม่ถดถอยแต่กลับเพิ่มพูนตลอดเวลา ดังนั้น เป้าหมายของการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา คือ ต้องมีการจัดการศึกษาระดับปริญญาเอก หรือ ดุษฎีบัณฑิตให้ได้ และเป้าหมายหรือ

เอกสารประกอบการบรรยาย เรื่อง “การจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาภายใต้ภาวะการแข่งขัน”

ณ ห้องบัวทิพย์ 1 ศูนย์ศิลปวัฒนธรรมกาญจนาภิเษก ชั้น 4 มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี วันที่ 8 ตุลาคม 2550

โดย รองศาสตราจารย์ ดร. กฤษมณฑ์ วัฒนารงค์

เงื่อนไขนี้ไม่สามารถทดแทนได้ด้วยมาตรการอย่างอื่น มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานีได้ดำเนินการจัดการศึกษาระดับปริญญาเอกแล้ว จึงถือเป็นการเริ่มต้นที่ดี

กระบวนการรับสมัครและการคัดเลือก

แนวความคิด เรื่อง การศึกษาสำหรับทุกคน (Education for All) ไม่ควรนำมาใช้กับการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาอย่างครบถ้วน ต้องมีข้อจำกัดบางประการสำหรับคนที่เหมาะสมเท่านั้นที่จะสามารถให้เข้าศึกษาต่อระดับบัณฑิตศึกษาได้ แต่ในขณะเดียวกันกระบวนการคัดเลือกจำเป็นต้องพิจารณาในหลาย ๆ ปัจจัย เช่นความต้องการและความจำเป็นในการพัฒนากำลังคนของหน่วยงานหรือของสังคมในบางสาขาวิชาเป็นต้น ความยืดหยุ่นในด้านคุณสมบัติของผู้เข้าศึกษาตามความเหมาะสมเพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายระดับชาติมีความสำคัญไม่น้อยกว่าการพยายาม “สร้างคนที่มีคุณภาพ” ตามเป้าหมายของบัณฑิตศึกษาซึ่งมักจะมี “ปริมาณ” ไม่มากเพียงพอกับความต้องการอยู่เสมอ ทำให้ต้องรับผู้ที่มีคุณสมบัติไม่ครบถ้วนเข้าศึกษาอยู่บ่อย ๆ

ในการรับสมัครและคัดเลือกบุคคลเข้าศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษานั้น บัณฑิตวิทยาลัยจำเป็นต้องมีกระบวนการและเกณฑ์สำหรับการคัดเลือกที่จะสามารถได้บุคคลที่มี กำลังกาย กำลังทรัพย์ และกำลังปัญญา ถึงระดับที่จะสามารถศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษาได้จนสำเร็จ เช่น มีร่างกายแข็งแรงสมบูรณ์ มีฐานะการเงินดี และมีความสามารถทางปัญญาในการเรียนรู้ได้ดี ซึ่งได้แก่ความสามารถทางภาษา การคำนวณ และการวิเคราะห์ มหาวิทยาลัยในสหรัฐอเมริกาส่วนมากจะใช้บุคคลรับรอง และต้องแสดงฐานะการเงินรวมทั้งใช้ข้อสอบ GRE (Graduate Record Examination) สำหรับผู้ที่เข้าศึกษาต่อในระดับบัณฑิตศึกษา รวมทั้งมีข้อสอบที่วัดความรู้ความสามารถในวิชาชีพเฉพาะด้านอีกเช่น GMAT (Graduate Management Admission Test) สำหรับผู้จะเข้าศึกษาในสาขาวิชาทางด้านบริหารธุรกิจและการจัดการ ข้อสอบ LSAT (Law School Admission Test) สำหรับผู้จะเรียนกฎหมาย ข้อสอบ MCAT (Medical College Admission Test) สำหรับผู้เรียนแพทยศาสตร์ ข้อสอบ DAT (Dental Admission Test) สำหรับผู้เรียนทันตแพทย์ และข้อสอบ VAT (Veterinary Aptitude Test) สำหรับผู้เรียนสัตวแพทย์ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีกระบวนการรับสมัครและคัดเลือกผู้เรียนอื่น ๆ อีก เช่น การให้ผู้ที่เรียนได้คะแนนสูง ๆ ในระดับปริญญาตรีได้เข้าศึกษาต่อในระดับบัณฑิตศึกษาเลยโดยไม่ต้องผ่านกระบวนการสอบคัดเลือก การที่มีการกำหนดคุณสมบัติและความรู้ (Requirements) ในลักษณะต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นว่าเป็นความจำเป็นอย่างยิ่งในการคัดเลือกคนที่มีคุณสมบัติเฉพาะและเหมาะสมกับการเรียนระดับบัณฑิตศึกษาในแต่ละสาขาวิชา สำหรับมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จัก มีคนต้องการเข้าเรียนมากจะสามารถคัดเลือกได้ผู้เรียนที่มีคุณสมบัติดี ซึ่งจะส่งผลให้การจัดการเรียนการสอนมีคุณภาพไปด้วย เนื่องจากผู้เรียนที่มีคุณภาพดีถือเป็นองค์ประกอบสำคัญอย่างหนึ่งของการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ

เอกสารประกอบการบรรยาย เรื่อง “การจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาภายใต้ภาวะการแข่งขัน”

ณ ห้องบัวทิพย์ 1 ศูนย์ศิลปวัฒนธรรมกาญจนาภิเษก ชั้น 4 มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี วันที่ 8 ตุลาคม 2550

โดย รองศาสตราจารย์ ดร. กฤษมันต์ วัฒนณรงค์

ในกรณีของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ซึ่งเปิดการเรียนการสอนระดับบัณฑิตศึกษามาไม่นานนัก การที่จะได้ผู้เรียนที่มีคุณภาพดีนั้น ควรต้องทบทวนดูว่าเกณฑ์ที่ใช้ในการคัดเลือกเป็นอย่างไร มีจำนวนผู้สมัครเข้าเรียนเท่าไร สาขาวิชาใดมีผู้สมัครเข้าเรียนมาก มีระดับการแข่งขันของผู้สมัครเข้าเรียนมากน้อยแค่ไหน สิ่งเหล่านี้เป็นข้อมูลเบื้องต้นที่ แสดงให้เห็นคุณภาพของผู้เข้าศึกษา และถ้าเชื่อว่าไม่สามารถจัดการศึกษาที่มีคุณภาพได้ให้ยุติการจัดการศึกษาในสาขาวิชานั้นก่อน เพราะถ้ายังดำเนินการต่อไปจะเกิดผลเสียในระยะยาวได้ และที่สำคัญมากคือ การศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา ไม่ใช่ มีไว้สำหรับคนทุกคน แต่เป็นการศึกษาสำหรับคนที่มีคุณภาพสูงและมีความพร้อมที่จะเรียนได้เท่านั้น

การจัดการเรียนการสอน

การจัดการศึกษาระดับนี้ควรลดข้อด้อยที่เกิดจากการจัดการศึกษาระดับปริญญาตรีให้ได้ เช่น การสอนที่เน้นการถ่ายทอดความรู้จากผู้สอน ผู้เรียนไม่สนใจในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ไม่สามารถทำงานร่วมกันเป็นทีมได้ดี และมีทักษะ ทัศนคติและความเข้าใจในการใช้ชีวิตและการทำงาน ที่ขัดกับหลักศีลธรรมอันดีงาม เป็นต้น รูปแบบการจัดการศึกษาระดับนี้ควรมีความหลากหลาย และ พยายามสร้างลักษณะของนักวิชาการและวิชาชีพชั้นสูงให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนให้ได้ ผู้เรียนในระดับบัณฑิตศึกษาควรมีวุฒิภาวะและแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มากพอที่จะเรียนรู้ด้วยตนเองหรือกับเทคโนโลยีที่ช่วยการเรียนรู้ได้ ฟังระลึกเสมอว่า ผู้เรียนไม่จำเป็นต้องเรียนรู้ทุกอย่างในมหาวิทยาลัย กิจกรรมภายนอกมหาวิทยาลัย และการศึกษาคูงาน การเสนอผลงานทางวิชาการในต่างประเทศ รวมทั้งการใช้ทรัพยากรภายนอกมหาวิทยาลัยเป็นสิ่งที่มีความประโยชน์ในการเรียนรู้ สามารถเพิ่มคุณภาพของการเรียนการสอนได้ดี เนื่องจาก ความเป็นสากล การมีมาตรฐาน การมีคุณภาพ การแข่งขัน และศักยภาพของการแข่งขัน เป็นเรื่องที่มีความเกี่ยวข้องกัน ถ้าพิจารณาอย่างลึกซึ้งจะพบว่า คุณภาพ มาตรฐาน และความเป็นสากลนั้น เป็นฐานที่สำคัญของการแข่งขัน หรือการเสริมสร้างศักยภาพของการแข่งขัน ประเด็นสำคัญที่ตามมาคือ ต้องมีอาจารย์ที่มีความรู้ความสามารถในการสอนอย่างเป็นสากล มีมาตรฐานทางวิชาการและสามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีคุณภาพ สามารถเรียนรู้ไปพร้อม ๆ กับผู้เรียน หรือควบคู่กับผู้เรียนได้ เป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญและประสบการณ์มากพอที่จะสามารถควบคุมการทำวิทยานิพนธ์ให้ได้มาตรฐานเป็นที่ยอมรับได้ ดังจะเห็นได้จากการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งเป็นมาตรการที่ต้องการให้การจัดการศึกษาทั้งระบบมีคุณภาพ มหาวิทยาลัยควรดำเนินการโดยเพิ่มจำนวนอาจารย์ที่มีคุณวุฒิการศึกษาระดับปริญญาเอก และอาจารย์ที่มีตำแหน่งวิชาการในระดับบัณฑิตศึกษาให้มากขึ้น ดังนั้นการสรรหาและการพัฒนาอาจารย์ระดับบัณฑิตศึกษาจึงเป็นภารกิจสำคัญของมหาวิทยาลัยที่ต้องดำเนินการอย่างเร่งด่วนเพื่อความสามารถในการแข่งขัน มหาวิทยาลัยที่มีเงินทุนมากสามารถสร้างอาคาร สิ่งก่อสร้าง และหาสิ่งอำนวยความสะดวกในการเรียนการสอนที่ทันสมัยได้อย่างมากมาย แต่มีปัญหาในการสร้างอาจารย์ที่มีคุณภาพ ถึงแม้จะมีเงินมากก็ตาม ก็ยังยากมากที่จะสร้างอาจารย์ที่มีคุณภาพได้ การใช้เงินไปซื้อตัวอาจารย์ที่มีชื่อเสียงมาไม่ใช่การพัฒนาที่

เอกสารประกอบการบรรยาย เรื่อง “การจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาภายใต้ภาวะการแข่งขัน”

ณ ห้องบัวทิพย์ 1 ศูนย์ศิลปวัฒนธรรมกาญจนาภิเษก ชั้น 4 มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี วันที่ 8 ตุลาคม 2550

โดย รองศาสตราจารย์ ดร. กลุขมณฑต์ วัฒนานรงค์

ยิ่งขึ้น มหาวิทยาลัยต้องมีกลไกสำหรับการพัฒนาอาจารย์ของตนเองที่เข้มแข็ง การแข่งขันในมหาวิทยาลัยนั้นไม่ใช่แข่งขันกันด้วยปัจจัยที่เงินซื้อได้ แต่เป็นคุณภาพของอาจารย์ที่มีความสามารถในการสอน วิจัย และมีผลงานวิจัยที่สร้างองค์ความรู้ที่เกิดประโยชน์แก่มวลมนุษยชาติ มหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงเพราะมีอาจารย์ที่มีคุณภาพ ไม่ใช่มีอาคารสวย ๆ และพื้นที่กว้างใหญ่ ดังนั้น ในมหาวิทยาลัย “อาจารย์มีความสำคัญที่สุด”

การจบการศึกษา

ผู้จบการศึกษาควรต้องได้รับการประกันว่าเป็นผู้มีคุณภาพ ได้รับการตรวจสอบให้แน่ใจว่าเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติที่พึงประสงค์ของหลักสูตร ของมหาวิทยาลัย และของสังคมเป็นต้น บัณฑิตวิทยาลัยไม่ควรทำหน้าที่เป็นเพียงคณะกรรมการตรวจสอบความรู้ผู้จบการศึกษาเท่านั้น ต้องสร้างกลไกให้สังคมมั่นใจว่า ผู้จบการศึกษามีคุณภาพตามที่กำหนดไว้ เช่น มีการสอบวัดคุณสมบัติ (Qualifying Examination) มีการสอบวัดความรู้ภาษาต่างประเทศ และความรู้ทางด้านคอมพิวเตอร์ เป็นต้น นอกจากนี้การที่จะได้ข้อมูลคุณภาพของผู้สำเร็จการศึกษามหาวิทยาลัยต้องศึกษาติดตามผลผู้สำเร็จการศึกษา (Follow-up Study) อย่างต่อเนื่องเพื่อจะได้รับทราบถึงคุณภาพของผู้จบการศึกษาว่ามีจุดอ่อนและจุดแข็งเรื่องอะไรเพื่อนำมาปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนต่อไป

สิ่งสำคัญประการหนึ่งที่บัณฑิตวิทยาลัยไทยให้ความสำคัญน้อย คือ การสร้างเครือข่ายระหว่างนักศึกษาปัจจุบันและศิษย์เก่า และยกย่องเชิดชูผู้จบการศึกษาจากบัณฑิตวิทยาลัยแล้วไปสร้างชื่อเสียง หรือประสบความสำเร็จในชีวิตและหน้าที่การงาน เพราะศิษย์เก่าเหล่านี้จะช่วยเป็นกระบอกเสียง และสร้างความน่าเชื่อถือให้กับสังคม ประการที่สองได้แก่ การสร้างความรู้สึกรักให้ผู้เรียนขณะเรียน รวมทั้งเมื่อจบการศึกษาไปแล้วว่าเขาเป็นนักศึกษาของบัณฑิตวิทยาลัยด้วย นักศึกษาส่วนมากจะคิดว่าตนเองเป็นนักศึกษาของคณะวิชาที่ตนเองเรียนมากกว่าเป็นนักศึกษาของบัณฑิตวิทยาลัย สำหรับประการที่สามนั้นบัณฑิตวิทยาลัยเกือบทุกแห่งได้ดำเนินการบ้างแล้วคือ การจัดเตรียมแหล่งเผยแพร่ผลงานวิจัยในรูปแบบของวารสารวิชาการที่ได้มาตรฐาน หรือกิจกรรมทางวิชาการที่นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาต้องมาก่อนที่จะจบการศึกษาตามหลักสูตร การดำเนินการด้านวารสารวิชาการสำหรับการเผยแพร่ผลงานวิจัยของนักศึกษานั้นยังมีภาวะของการแข่งขันที่สูงมาก เพราะเกือบทุกมหาวิทยาลัยต่างก็มีวารสารวิชาการของตนเอง การทำให้วารสารวิชาการมีคุณภาพเป็นที่ยอมรับ หรือ มี Impact Factor (IF)* เป็นอีกภารกิจที่บัณฑิตวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยต้องร่วมกันสร้างขึ้นให้ได้

* The impact factor for a journal is calculated based on a three-year period, and can be considered to be the average number of times published papers are cited up to two years after publication. For example, the impact factor 2007 for a journal would be calculated as follows:

A = the number of times articles published in 2005-6 were cited in indexed journals during 2007

B = the number of articles, reviews, proceedings or notes published in 2005-6

Impact Factor 2007 = A/B

(Note that the impact factor 2006 will be actually published in 2007, because it could not be calculated until all of the 2007 publications had been received. Impact factor 2007 will be published in 2008)

เอกสารประกอบการบรรยาย เรื่อง “การจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาภายใต้ภาวะการแข่งขัน”

ณ ห้องบัวทิพย์ 1 ศูนย์ศิลปวัฒนธรรมกาญจนาภิเษก ชั้น 4 มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี วันที่ 8 ตุลาคม 2550

โดย รองศาสตราจารย์ ดร. กฤษมณฑ์ วัฒนานรงค์

การบริหารจัดการ

ระบบการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษานั้นอาจกล่าวได้ว่ามี 2 ระบบใหญ่ ๆ ในโลกนี้ ระบบแรกคือ ระบบ ที่มีคณะบัณฑิตวิทยาลัย หรือ Graduate School มีฐานะเป็นคณะวิชาหนึ่ง เป็นระบบที่นิยมในมหาวิทยาลัยของสหรัฐอเมริกา และประเทศที่จัดการศึกษาแบบสหรัฐอเมริกา โดยเฉพาะประเทศไทย ส่วนระบบที่สอง คือระบบที่บริหารโดยคณะกรรมการเป็นระบบที่นิยมใช้กันในประเทศอังกฤษ และประเทศในภาคพื้นยุโรปตะวันตก รวมทั้งประเทศออสเตรเลีย ในระบบนี้คณะกรรมการจะมาจากบุคคลในคณะวิชาหรือจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่แต่งตั้งขึ้นทำหน้าที่คล้ายกับบัณฑิตวิทยาลัย คณะกรรมการไม่มีบุคลากรของตนเอง จะใช้บุคลากรในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาดำเนินงาน และมีผู้ทรงคุณวุฒิร่วมเป็นกรรมการด้วย

การจัดตั้งบัณฑิตวิทยาลัยที่มีฐานะเป็นคณะหนึ่งนั้นเริ่มครั้งแรกในประเทศสหรัฐอเมริกา และมหาวิทยาลัย จอห์น ฮอปกินส์ ได้ชื่อว่าเป็นมหาวิทยาลัยแรกที่เริ่มมีหน่วยงานนี้ขึ้นมาจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา การจัดการศึกษาแบบนี้เชื่อว่ามีส่วนทำให้การศึกษาวิจัยและการพัฒนาของประเทศสหรัฐอเมริกาเจริญรุดหน้าไปมาก จนปัจจุบันนี้ประเทศในยุโรป โดยเฉพาะประเทศอังกฤษ ได้หันมาจัดตั้งบัณฑิตวิทยาลัยและมีการบริหารจัดการบัณฑิตศึกษาแบบสหรัฐอเมริกาแล้ว ดังนั้นมหาวิทยาลัยที่มีโครงสร้างที่มีบัณฑิตวิทยาลัยนั้นถ้าบัณฑิตวิทยาลัยสามารถทำหน้าที่ได้สมกับบทบาทอย่างถูกต้องจะเอื้ออำนวยให้การวิจัยและการพัฒนาเพื่อสร้างความเจริญมั่นคงให้กับสังคม และประเทศได้อย่างแน่นอน มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานีมีการบริหารจัดการบัณฑิตศึกษาโดยมีบัณฑิตวิทยาลัย ซึ่งมีฐานะเป็นคณะ และได้ดำเนินการมาตามหนทางที่ได้รับความสำเร็จมาแล้ว

การบริหารจัดการศึกษาในภาวะการแข่งขันนั้นแตกต่างจากเดิมที่เป็นสถาบันการศึกษาของรัฐผูกขาด มีจำนวนสถานศึกษาน้อย มีผู้ต้องการเรียนมาก ไม่มีความรู้สึกต้องแข่งขัน และไม่ต้องคิดถึงความคุ้มค่าและคุ้มทุน ในปัจจุบันสถานการณ์ตรงข้าม มีสถานศึกษาให้ผู้เรียนได้เลือกมากขึ้น ผู้มาสมัครเรียนในแต่ละมหาวิทยาลัยเริ่มลดลง เพราะปริมาณผู้เรียนไม่เพิ่มขึ้นแต่จำนวนสถานศึกษาเพิ่มขึ้น รัฐบาลไม่อุดหนุนการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาเหมือนเคย มหาวิทยาลัยต้องรับผิดชอบภาระค่าใช้จ่ายและรายได้เอง ผู้บริหารจึงต้องคิดเรื่อง ความคุ้มทุน ความคุ้มค่า มีการดำเนินการด้วยนโยบายเชิงรุก และเชิงลุย พยายามสร้างความพอใจให้ผู้เรียนที่ถูกรเรียกว่า ลูกค้า โดยมีความยืดหยุ่นมากมายในการเข้าเรียน เน้น ลูกค้ามาก่อน หรือ ลูกค้าสำคัญที่สุด มีการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อลดค่าใช้จ่าย เพิ่มความพอใจให้ลูกค้า เพื่อจะได้มีเงินหรือกำไร สำหรับทำกิจกรรมต่าง ๆ ต่อไป จะเห็นได้ว่าการบริหารจัดการเชิงธุรกิจ เข้ามาแทรกซึมในวงการศึกษามาก ไม่ว่าจะเป็นพึงพอใจกับการบริหารเชิงธุรกิจแบบนี้หรือไม่ก็ตาม มหาวิทยาลัยเล็กหรือใหญ่ ของรัฐหรือของเอกชน ในประเทศหรือต่างประเทศ ต่างหันมาใช้วิธีการบริหารจัดการแบบนี้ทั่วไปหมด การแข่งขันจึงมีมากเพื่อหาลูกค้ามาเรียน กิจกรรมแสวงหาลูกค้าจึงเกิดขึ้นมาก เช่น การสัมมนาทางวิชาการ การประชุมทางวิชาการ และการจัดนิทรรศการการศึกษาต่าง ๆ มีมหาวิทยาลัยมาแสดงผลงานของตนและเปิดรับการสมัครเรียน มีทั้งมหาวิทยาลัยทั้งในประเทศและต่างประเทศ การแข่งขันแย่งลูกค้าจึงรุนแรงมาก

เอกสารประกอบการบรรยาย เรื่อง “การจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาภายใต้ภาวะการแข่งขัน”

ณ ห้องบัวทิพย์ 1 ศูนย์ศิลปวัฒนธรรมกาญจนาภิเษก ชั้น 4 มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี วันที่ 8 ตุลาคม 2550

โดย รองศาสตราจารย์ ดร. กฤษมณฑ์ วัฒนณรงค์

เพราะนอกจากจะแข่งขันกับมหาวิทยาลัยในประเทศแล้วยังต้องแข่งขันกับต่างประเทศอีกด้วย บัณฑิตวิทยาลัยในภาวะการแข่งขันจึงไม่สามารถจะทำหน้าที่เป็นเสมือนแค่หน่วยงานธุรการของการจัดการศึกษาเท่านั้น แต่ต้องทำหน้าที่ เชิงรุก เชิงลุย สนับสนุน สร้างความร่วมมือกับชุมชน สร้างเครือข่ายระหว่างมหาวิทยาลัยทั้งในประเทศและต่างประเทศ รวมทั้งช่วยเหลือลูกค้า และต้องไม่ทิ้งภารกิจการตรวจสอบให้การเรียนการสอนมีคุณภาพสูงสุด และผู้จบการศึกษามีคุณสมบัติครบถ้วนตรงตามที่กำหนดไว้

ภายใต้ภาวะของการแข่งขันการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาที่มีคู่แข่งที่เป็นทั้งมหาวิทยาลัยของรัฐและทั้งของเอกชนรวมทั้งมหาวิทยาลัยภายในประเทศและต่างประเทศอย่างที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนี้ เป็นภาวะที่มีการแข่งขันรุนแรงมาก ดังนั้นมหาวิทยาลัยและบัณฑิตวิทยาลัยต้องกำหนดทิศทางร่วมกันในการพัฒนาบัณฑิตศึกษา โดยทำการวิเคราะห์หาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และสิ่งที่จะมาคุกคามการจัดการศึกษาของบัณฑิตวิทยาลัย แล้วกำหนดเป็นแผนยุทธศาสตร์ของการพัฒนาบัณฑิตศึกษาต่อไป

บรรณานุกรม

กฤษมันต์ วัฒนาณรงค์. “บัณฑิตศึกษาระบบ On-line,” เทคโนโลยีการศึกษาวิชาชีพ. กรุงเทพฯ: สตินทวิ, 2549. หน้า 697-703.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. รายงานการวิจัยเปรียบเทียบการปฏิรูปการศึกษาของประเทศในกลุ่มอาเซียน. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด ภาพพิมพ์, 2549.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. นโยบายและยุทธศาสตร์การส่งเสริมการศึกษานานาชาติของประเทศไทย / ร.ท.หญิงวันทนี ไทยเที่ยง. กรุงเทพฯ: สกศ. 2544.

อดุลย์ วิริยเวชกุล. การพัฒนามหาวิทยาลัยไทย: กรณีมหาวิทยาลัยมหาสารคาม. โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2548.

Education USA. 4 Oct 2007. <http://educationusa.state.gov/graduate/glossary.htm>

Journal Impact Factor. 5 Oct 2007. <http://www.sciencegateway.org/rank/index.html>

Raschke, Carl A. (2003). **The Digital Revolution and the Coming of the Postmodern University**. RoutledgeFalmer, Taylor & Francis Group, London and New York.

เอกสารประกอบการบรรยาย เรื่อง “การจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาภายใต้ภาวะการแข่งขัน”

ณ ห้องบัวทิพย์ 1 ศูนย์ศิลปวัฒนธรรมกาญจนาภิเษก ชั้น 4 มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี วันที่ 8 ตุลาคม 2550

โดย รองศาสตราจารย์ ดร. กฤษมันต์ วัฒนาณรงค์